Den senaste tidens inflationsutveckling

Sedan föregående inflationsrapport har inflationen enligt både UND1X och KPI varit marginellt högre än väntat. I oktober uppgick UND1X-inflationen till 1,3 procent och KPI-inflationen till 0,8 procent, att jämföra med prognostiserat 1,1 respektive 0,7 procent. Det är i allt väsentligt det oväntat höga oljepriset som är förklaringen till avvikelsen.

Fortsatt låg inhemsk inflation men stigande importerad inflation

Inflationen har stigit något sedan början av året. Detta beror till en del på det stigande oljepriset (se diagram R2). Fortfarande är dock inflationstakten låg. I oktober uppgick inflationen mätt med UND1X till 1,3 procent och mätt med KPI till 0,8 procent.

Det inhemska inflationstrycket har varit fortsatt svagt och under en stor del av 2004 till och med avtagande (se diagram R3). Den inhemska prisökningstakten har hållits tillbaka av att det – trots en tillväxttakt för BNP under första halvåret i år på lite över 3 procent – fortfarande finns lediga resurser i ekonomin. En hög produktivitetstillväxt har också medfört låga kostnadsökningar för företagen. Den importerade inflationen har ökat från en låg nivå under hösten, i huvudsak som en följd av att oljepriset har fortsatt att stiga. I oktober uppgick prisökningstakten på oljeprodukter i konsumentledet till 12 procent. Det gav ett bidrag till den underliggande inflationstakten på 0,6 procentenheter.

Något högre inflation än väntat

Inflationen har stigit något mer än vad som låg i bedömningen i oktober. Den inhemska inflationen och den importerade inflationen exklusive oljeprodukter har i stora drag utvecklats i linje med den tidigare bedömningen. Däremot har oljepriset stigit mer än väntat. Uppgången i den importerade inflationen inklusive oljeprodukter har därför varit något större än väntat.

Också i ett något längre tillbakablickande perspektiv har den inhemska inflationen utvecklats ungefär som väntat; jämfört med bedömningen i början av 2004 var prisökningarna på inhemskt producerade konsumtionsvaror något högre under våren och sommaren. Den inhemska inflationen har varit låg trots att BNP-tillväxten hittills i år har blivit starkare än bedömningen i början av året. Samtidigt har dock även produktivitetstillväxten blivit starkare än väntat och bedömningen av kostnadsläget i företagen har därför justerats ned. Den oväntat

Diagram R1. UND1X och KPI, prognoser i föregående inflationsrapport och utfall.
Årlig procentuell förändring

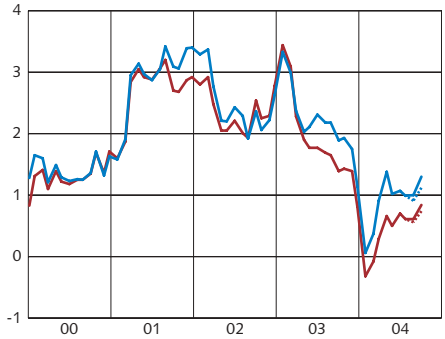

KPI
UND1X

Anm. Streckad linje avser Riksbankens prognos i föregående inflationsrapport.

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R2. UND1X med och utan oljeprodukter
Årlig procentuell förändring

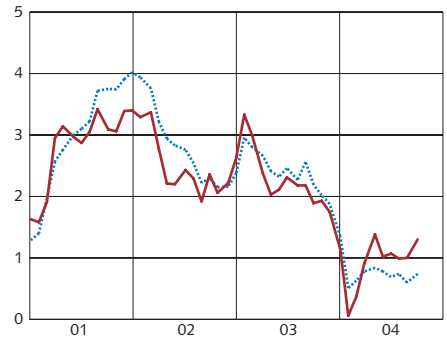

UND1X
UND1X exklusive oljeprodukter

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R3. UNDINHX, prognoser i tidigare inflationsrapporter och utfall.
Årlig procentuell förändring

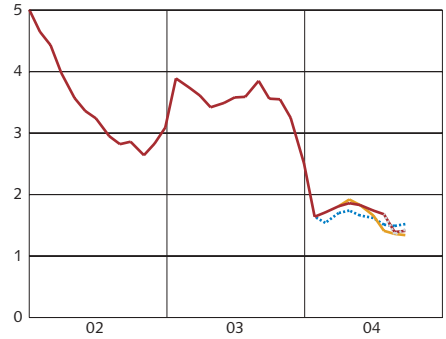

UNDINHX, utfall
Inflationsrapport 2004:3
Inflationsrapport 2004:2
Inflationsrapport 2004:1

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R4. UNDIMPX, prognoser i tidigare inflationsrapporter och utfall.
Årlig procentuell förändring

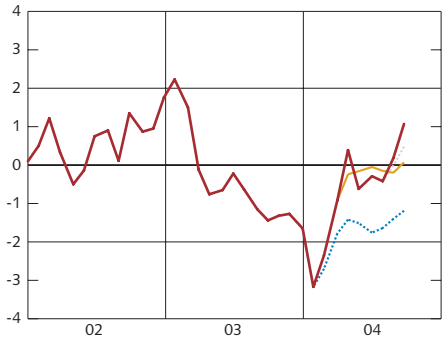

UNDIMPX, utfall
Inflationsrapport 2004:3
Inflationsrapport 2004:2
Inflationsrapport 2004:1

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R5. Producentpriser: importpriser och priser för hemmamarknaden.
Årlig procentuell förändring

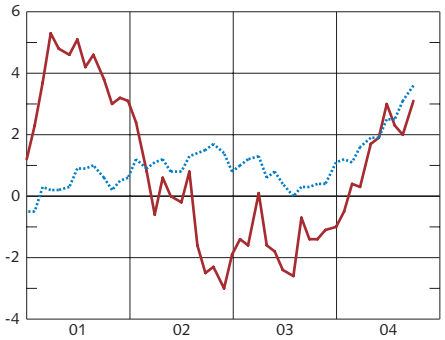

Importpriser
Hemmamarknadspriser

Källa: SCB och Riksbanken.

Diagram R6. Producentpriser för den svenska hemmamarknaden, olika varugrupper.
Årlig procentuell förändring

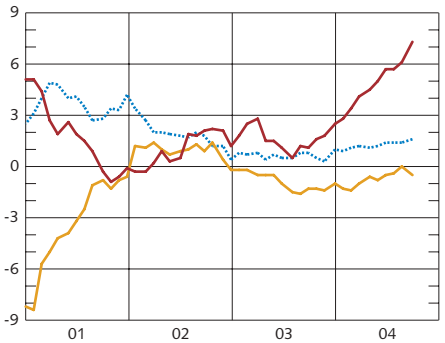

Insatsvaror (exklusive energi)
Konsumtionsvaror
Investeringsvaror

Källa: SCB.

höga BNP-tillväxten har därmed inte inneburit att inflationstrycket ökat i samma utsträckning. Den importerade inflationen har däremot tilltagit snabbare än vad som väntades i början av 2004. Även i detta längre perspektiv har den oväntade och kraftiga oljeprisuppgången varit den viktigaste orsaken.

Stigande ökningstakt i svenska producentpriser

De svenska producentpriserna – både på importerade varor och på varor producerade för den svenska marknaden – har, i likhet med de globala priserna, stigit allt snabbare det senaste året. Den stigande ökningstakten i importpriserna är till stor del en direkt följd av den stigande prisökningstakten på världsmarknaden.

Prisökningstakten på inhemskt producerade varor till den svenska marknaden (hemmamarknaden) har stigit sedan drygt ett år tillbaka (se diagram R5). Det är framförallt priserna på insatsvaror som stigit jämförelsevis mycket (se diagram R6). Priserna på investeringsvaror har varit oförändrade det senaste året, vilket sannolikt bland annat återspeglar den svaga investeringsefterfrågan.

Ökningstakten i producentpriserna på konsumtionsvaror har också varit dämpad. Prisutvecklingen på livsmedel har varit särskilt svag. Om dessa exkluderas har konsumtionsvarupriserna stigit ungefär i takt med insatsvarorna (se diagram R7), dvs. med över 5 procent det senaste året. Stärkt konkurrens på den svenska livsmedelsmarknaden under senare år har sannolikt bidragit till de låga prisökningarna på livsmedel i producentledet, men även i konsumentledet.

Den höga ökningstakten i producentpriserna i kategorin övriga konsumtionsvaror har däremot i ringa grad slagit igenom i konsumentledet (se diagram R7). Det kan finnas flera skäl att prisutvecklingen i producentledet på konsumtionsvaror för hemmamarknaden avviker från prisutvecklingen på varor i konsumentledet. Ett skäl är att varusammansättningen och varornas respektive vikter skiljer sig åt mellan producentprisindex och konsumentprisindex. Ett annat

skäl är att vinstmarginalerna hos företagen inom detaljhandeln varierar över tiden. Att prisökningstakten på varor i konsumentledet inte ökat i samma utsträckning som producentpriserna på konsumtionsvaror det senaste året kan tyda på att företagen inom detaljhandeln valt att krympa vinstmarginalerna. Det kan också vara ett uttryck för högre produktivitet i detaljhandeln.

Av diagram R8 framgår att det bland annat är låga prisökningar på varor som ligger bakom den låga inhemska inflationen det senaste året. Prisökningstakten på tjänster har fortsatt att vara högre än den totala inhemska inflationen.

Viss uppgång i den underliggande inflationen

För att analysera hur inflationen utvecklas rensat för olika temporära effekter studerar Riksbanken olika mått på den så kallade underliggande inflationstakten. Underliggande inflation är dock inget entydigt definierat begrepp och kan därför beräknas på olika sätt. En vanlig metod för att urskilja den trendmässiga eller mer konjunkturrelaterade komponenten i inflationen är att från KPI exkludera vissa komponenter som anses vara av mer tillfällig karaktär eller som är en direkt effekt av ekonomiskpolitiska beslut. I UND1X exkluderas räntekostnader för egna hem liksom direkta effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner från KPI. Ett annat sätt att mäta den underliggande inflationen är att med hjälp av statistiska metoder exkludera eller minska betydelsen av de varu- och tjänstegrupper vars priser historiskt sett visat sig variera kraftigt. I diagram R9 redovisas några olika mått på underliggande inflation. En viss uppgång i den underliggande inflationstakten har skett under hösten. Nivån på den underliggande inflationen är dock fortfarande låg enligt alla mätmetoderna.

Diagram R7. Producentpriser på konsumtionsvaror för hemmamarknaden.
Årlig procentuell förändring

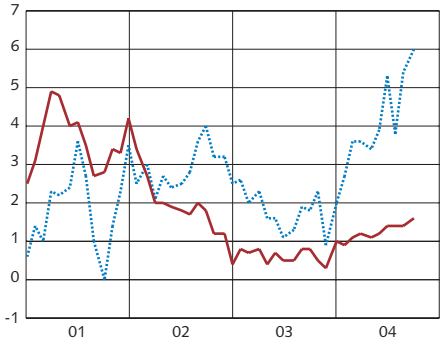

Konsumtionsvaror totalt
Konsumtionsvaror (exklusive livsmedel)

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R8. UNDINHX, totalt samt olika undergrupper.
Årlig procentuell förändring

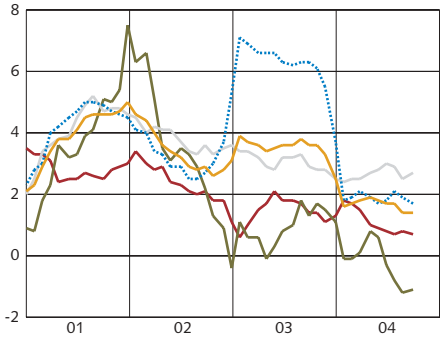

Svenska varor exklusive livsmedel (6,4%)
Boende exklusive räntor (21,5%)
Tjänster exklusive boende (23,2%)
UNDINHX (63,5%)
Svenska livsmedel (12,4%)

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R9. Olika mått på underliggande inflation.
Årlig procentuell förändring

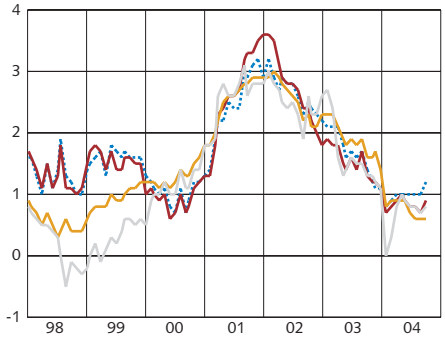

UND1X exklusive energi
UND1X exklusive energi och livsmedel
UND24
trim85

Anm. De alternativa måtten är beräknade utifrån KPI uppdelat på ca 70 undergrupper. UND24 är sammanvägt med vikter justerade för den historiska standardavvikelsen för avvikelsen mellan den årliga ökningstakten av det totala KPI och respektive undergrupp under de senaste 24 månaderna. I trim 85 har de 7,5 procent mest extrema positiva och de 7,5 procent mest negativa årliga prisförändringarna under varje månad exkluderats.

Källor: SCB och Riksbanken.